

Т. О. Татарнікова,
здобувач, Національний університет цивільного захисту України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5470-8288>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.21.208

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОЇ ІДЕОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ

Т. Tatarnikova,
Postgraduate student, National University of Civil Defence of Ukraine

MECHANISMS OF FORMATION OF THE NATIONAL-STATE IDEOLOGY OF ENSURING OF INTERNAL SECURITY

У статті здійснено дослідження механізмів формування національно-державної ідеології забезпечення внутрішньої безпеки. Зокрема, виокремлено регулятивні принципи формування механізмів національно-державної ідеології забезпечення внутрішньої безпеки. Визначено потенціал національно-державної ідеології забезпечення внутрішньої безпеки. Обґрунтовано причини забезпечення єдиної державності у контексті підтримки належного стану внутрішньої безпеки.

Підкреслено, що сьогодні існує необхідність утворенні такого змістовного ідеологічного пласту, в якому існували б фундаментальні цінності, які цілеорієнтують, регулюють, мотивують життєву практику, і, відповідно, є гарантом внутрішньої безпеки.

Зазначено, що в сучасних реаліях запроваджується платформа рівної безпеки, яка передбачає усунення одноваріативності підходів, підвищення ефективності зворотних зв'язків, розблокування регіональних конфліктів, перегляд режимних обмежень, встановлення гласності у воєнній сфері, демілітаризацію у будь-яких її формах, активні особисті контакти лідерів країн.

Показано, що регулятивним принципом формування ідеології є критицизм. Критицизм є демократизмом, що проводиться на ґрунті політики, та характеризується здоровим релятивізмом, служить свого роду експертизою на спроможність, пов'язується з усуненням фрагментів воєнно-політичної діяльності. Критицизм відповідає новому мисленню, гарантує найкращу обґрунтованість, виключає безпринципність.

Обґрунтовано, що важливим є формування фундаменту існування, вибудовування механізму забезпечення внутрішньої безпеки. Останнє можливе через спрямовану реідеологізацію: створення національно-державної свідомості, де обстоюються високі ідеали Вітчизни, народного життя, відновлюється історичний статус України.

Підкреслено, що національно-державна ідеологія має бути ідеологією консолідаційною. У контексті забезпечення внутрішньої безпеки неприпустимі: репресивність щодо народу; виділення якогось передового авангарду; зрив громадянського взаєморозуміння; непродуктивність; насильство; громадянський розкол; максималізм.

The article is devoted to studying of mechanisms of formation of the national-state ideology of ensuring of internal security. In particular, the regulatory principles of formation of mechanisms of the national-state ideology of ensuring of internal security are highlighted. The potential of national-state ideology for ensuring of internal security is determined. The reasons for ensuring of unified statehood in the context of maintaining of an adequate state of internal security are substantiated.

It is emphasized that today there is a need to create such a meaningful ideological stratum, in which there would be fundamental values that are aim-oriented, regulate, motivate life practice, and, accordingly, are a guarantor of internal security.

It is noted that in modern realities, a platform of internal security is introduced, which provides the elimination of univariate approaches, increasing the effectiveness of feedback, unblocking regional conflicts, revising regime restrictions, establishing transparency in the military sphere, demilitarization in any of its forms and active personal contacts of leading countries.

It is shown that criticism is the regulatory principle of formation of ideology. Criticism is a democracy, conducted on the basis of politics, and is characterized by healthy relativism, serves as a kind of examination of capability, is associated with the elimination of fragments of military-political activity. Criticism corresponds to new thinking, guarantees the best validity, excludes unscrupulousness.

It is substantiated that it is important to form the foundation of existence, to build a mechanism of ensuring of internal security. The latter is possible through targeted re-ideologization: the creation of national-state consciousness, where the high ideals of the Motherland and people's life are upheld, and the historical status of Ukraine is restored.

It is emphasized that the national-state ideology should be a consolidating one. In the context of ensuring of internal security, the following are unacceptable: repression against the people; selection of some advanced avant-garde; disruption of civil mutual understanding; unproductivity; violence; civil division; maximalism.

Ключові слова: внутрішня безпека, національно-державна ідеологія, механізми, державність.
Key words: internal security, national-state ideology, mechanisms, statehood.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розділення світового господарства, технологій, торговельно-кредитних відносин на політико-ідеологічних засадах є безперспективним. Сутнісне згуртування людства в цілях забезпечення внутрішньої безпеки будується навколо цінностей життя, підтримки життєзабезпечення. Практичне підтвердження цього — зростання значення глобальної проблематики. Саме масштаб останньої є перевіркою політичних програм, курсів. Розвиток людства перестає бути стихійним. Перспективи у цьому зв'язку полягають у поєднанні політики з розумністю, раціональністю. Політика та розумність нероздільні. Гарантом їхнього зв'язку є загроза всезнищення, а також загальнолюдський інтерес до раціональних форм організації та забезпечення життєдіяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Багато вчених і практиків, зокрема, С. Гордієнко, С. Домбровська, О. Копан, А. Рубан та ін., досліджують питання забезпечення внутрішньої безпеки як складової національної безпеки. Національно-державна ідеологія задає вектор розвитку національної свідомості, втілений в так звану національну ідею, де в концентрованому вигляді проявляються задані цілі: єднання, наближення до традицій, збереження територіальної, політичної, духовної цілісності та ін. для реалізації політики держави щодо перетворення суспільства та всіх його сфер життєдіяльності.

МЕТА СТАТТІ

Метою роботи є дослідження механізмів формування національно-державної ідеології забезпечення внутрішньої безпеки.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

- виокремити регулятивні принципи формування механізмів національно-державної ідеології забезпечення внутрішньої безпеки;
- визначити потенціал національно-державної ідеології забезпечення внутрішньої безпеки;
- обґрунтувати причини забезпечення єдиної державності у контексті підтримки належного стану внутрішньої безпеки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Національно-державна ідеологія задає вектор розвитку національної свідомості, втілений в так звану національну ідею, де в концентрованому вигляді проявляються задані цілі: єднання, наближення до традицій, збереження територіальної, політичної, духовної цілісності та ін. для реалізації

політики держави щодо перетворення суспільства та всіх його сфер життєдіяльності.

Сьогодні існує необхідність у створенні такого змістовного ідеологічного пласту, в якому існували б фундаментальні цінності, які цілеорієнтують, регулюють, мотивують життєву практику, і, відповідно, є гарантом внутрішньої безпеки. Можна виділити два рівні такого роду ідеології: все-світня та національно-державна [3; 5].

На практичному рівні дані положення втілюються у прийнятті нетрадиційних державних ліній поведінки, що виходять з необхідності нової кооперації з підтримки єдності, взаємозв'язку, взаємодії, нової комунікації, що реалізує ідеали ненасильницького світу.

Регулятивним принципом формування ідеології є критицизм. Критицизм є демократизмом, що проводиться на ґрунті політики, та характеризується здоровим релятивізмом, служить свого роду експертизою на спроможність, пов'язується з усуненням фрагментів воєнно-політичної діяльності. Відсутність критики породжує бездоказовість, руйнує можливість знаходити та відстоювати курс із позицій раціональних достатніх підстав. Критицизм відповідає новому мисленню, гарантує найкращу обґрунтованість, виключає безпринципність [2; 4].

Проведення вселюдських інтересів у державній діяльності усуває можливий розрив політики та моралі. В рамках свідомості задля забезпечення внутрішньої безпеки затверджуються лише суспільно доцільні, гуманітарно виправдані можливості. Прийнята практика вироблення та прийняття політичних рішень будувалася за принципом вседозволеності.

Проблема гуманітарного контролю діяльності — це породження посткласичної доби. В даний час, коли політика є інструментом вирішення загальнолюдських проблем, коли оцінка діяльності політичного лідера неможлива без урахування наслідків, у політиці набагато більше, ніж в іншій сфері, необхідним є досягнення пропорційності між пропагандою та реаліями. В даний час політика не може бути гуманітарно нейтральною до своїх проявів і результатів. Звідси впливає необхідність подолання конфронтації політики та моралі, свідомо гуманізація політики, визнання пріоритетних для неї загальнолюдських цінностей, ідеалів [1; 3].

Важливим принципом регулювання політики є реалізм. У цьому контексті необхідним є формування широкої концепції відповідального реалізму, що має як зовнішні, так і внутрішні виміри.

У першому випадку — це започаткування нового міжнародного порядку, що підтримується переважанням політики над логікою сили, виключенням насильства із засобів вирішення історичного та соціально-політичного зма-

гання народів, ненасильницького миру на основі рівної безпеки, взаємних гарантій, демонстрації взаємостерпимості, взаємоповагу до відносин одне з одним, готовності до розумних компромісів.

У другому випадку мається на увазі перегляд або суттєва трансформація неадекватних формул, які перешкождали або послаблювали можливість продуктивного діалогу між країнами міжнародного масштабу, та, відповідно, можуть негативно позначитися на внутрішній безпеці [2; 5].

Концепція універсального взаємозалежного світу доповнюється концепцією балансу інтересів. Запроваджується платформа рівної безпеки, яка передбачає усунення одноваріативності підходів, підвищення ефективності зворотних зв'язків, розблокування регіональних конфліктів, перегляд режимних обмежень, встановлення гласності у воєнній сфері, демілітаризацію у будь-яких її формах, активні особисті контакти лідерів країн.

Нові ціннісні підстави мислення визначають перехід від біполярної системи світу до багатополлярної. Режим добросусідства та довіри обумовлює деідеологізацію міжнародних відносин, виключення з дипломатії самодостатнього чинника ідейних розбіжностей. Ідейний плюралізм, що становить базис культури мислення, сприяє формуванню терпимості, зниженню антагонізму. Політичний плюралізм ґрунтується на механізмі розробки та втілення оптимальних рішень, що відображають історично сформовану диференційованість світової спільноти, наявність різних цілей, інтересів [3; 4].

Потенціал ідеології, що базується на вищевикладених принципах, полягає як у формуванні нової політичної філософії, так і у вирішенні поточних політичних проблем. Ідеологія служить ціннісною орієнтацією творчого процесу у політиці, є керівною схемою вироблення конкретної позиції. Ідеологія виступає високою практично-духовною культурою, що функціонує як узагальнення історії пізнання світу та розкриває загальні закономірності, тенденції переходу від попередніх станів та фаз у розвитку до наступних. Тлумачення процесів, що відбуваються, можливе через призму високих життєствердних ідеалів гуманізму і людяності.

Національно-державна ідеологія відповідає національному масштабу. Без ідеології, що мобілізує, немає нації. Важливим є формування фундаменту існування, вибудовування механізму забезпечення внутрішньої безпеки. Останнє можливе через спрямовану реідеологізацію: створення національно-державної свідомості, де обстоюються високі ідеали Вітчизни, народного життя, відновлюється історичний статус України.

Національно-державна ідеологія має бути ідеологією консолідаційною. У контексті забезпечення внутрішньої безпеки неприпустимі: репресивність щодо народу; виділення якогось передового авангарду; зрив громадянського взаєморозуміння; непродуктивність; насильство; громадянський розкол; максималізм [1; 5].

Актуальність єдиної державності у контексті забезпечення внутрішньої безпеки обумовлюється наступними причинами.

1. Українська ідентичність та способи її відтворення у відстоюванні національних інтересів визначаються державністю, що забезпечує фактичне вираження української ідеї.

2. Україна — це невід'ємна, водночас автономна складова світової спільноти. Державність — інструмент доведення національного до вищих меж розвитку.

3. Державність протистоїть націоналізму, ізоляціонізму, стимулює інтеграційний процес, виступає гарантією цілісності, внутрішньої стійкості України.

4. Перехід від індустріалізму до екологізму ґрунтується на активізації життєвих механізмів державності, передбачає планування, посилення контролю за використанням ресурсів.

5. Досягти політичної збалансованості, соціальної стабільності, протистояти національній дезорганізації здатна лише відповідальна державність.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Таким чином, в ідеології важливим є відстоювання цінностей солідарності, спадкоємності, гуманізму, державності. Нинішня національно-державна ідеологія відстоює принципи демократії, віротерпимості, солідарності.

Фундаментальна життєва ідеологія має велику практичність. Ідеологія виступає екзистенційною силою, що робить можливим мобілізуючий дієздатний світогляд, що органічно поєднує слово зі справою. Нова ідеологія повинна бути заснована на ідеях, що формують громадянську відповідальність і свободу вибору.

Загальнонаціональна ідеологія включає здорове почуття Батьківщини, повагу до своєї землі, визнання прав свого народу на самобутнє історичне життя та органічний розвиток. Україні необхідно пробудження у людях почуття власної гідності, права, закону, відповідних здоровим глуздом і справедливостю.

Література:

1. Гордієнко С. Г., Доронін І. М. Державна безпека України в сучасних умовах: проблеми компетенції державних органів. Інформація і право. 2021. № 2 (37). С. 81—92.
2. Домбровська С. М. Механізм забезпечення державної соціальної безпеки в Україні. Наукові праці: Науково-методичний журнал. Державне управління. 2015. Вип. 242. Т. 254. С. 28—32.
3. Копан О. В. Безпека як силовий фактор державного управління. Право України. 2001. № 7. С. 26—27.
4. Корж І. Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових понять. Правова інформатика. 2012. № 4 (36). С. 69—75.
5. Рубан А. В. Формування дієвих механізмів вирішення проблем державного регулювання у сфері національної безпеки. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2019. Вип. 11. С. 141—143.

References:

1. Hordiienko, S. H. & Doronin, I. M. (2021), "State security of Ukraine in modern conditions: problems of competence of state bodies", *Informatsiia i pravo*, vol. 2 (37), pp. 81—92.
2. Dombrovska, S. M. (2015), "The mechanism of state social security in Ukraine", *Naukovi pratsi: Naukovo-metodychny zhurnal. Derzhavne upravlinnya*, vol. 242, no. 254, pp. 28—32.
3. Kopan, O. V. (2001), "Security as a force factor of public administration", *Pravo Ukrainy*, vol. 7, pp. 26—27.
4. Korzh, I. F. (2012), "State security: methodological approaches to the system of constituent concepts", *Pravova informatyka*, vol. 4 (36), pp. 69—75.
5. Ruban, A. V. (2019), "Formation of effective mechanisms for solving problems of state regulation in the field of national security", *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini*, vol. 11, pp. 141—143.

Стаття надійшла до редакції 13.10.2024 р.